

РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

В статье рассматриваются результаты внедрения методики по формированию творческой активности учеников 5-7- классов общеобразовательной школы. Представлены основные позиции анализа избранного феномена в контексте полученных данных компьютерной диагностики и отдельных методов математической статистики.

Ключевые слова: творческая активность, ученики общеобразовательной школы.

This article discusses the introduction of methods of forming the creative activity of students 5-7- classes of secondary school. The basic position of the analysis of the phenomenon in the context of the chosen data obtained computer diagnostics and individual methods of mathematical statistics.

Keywords: creative activity, students of secondary school.

З метою отримання підсумкової інформації щодо сформованості творчої активності підлітків на уроках музичного мистецтва були проведені замірювання, які дозволили отримати кількісні характеристики якісних змін після проведення формувального етапу експерименту. На цьому етапі дослідження були застосовані такі методи: статистичні методи комп'ютерної діагностики та математичної перевірки отриманих даних.

Порівняльний аналіз отриманих даних здійснено згідно технології, яка використовувалась на констатувальному етапі дослідження. З урахуванням визначеної структури творчої активності, діагностика відбулась за такими критеріями: інтелектуально-творчим, емоційно-чуттєвим, активно-досвідного та усвідомленої мотивації.

Дані підсумкового зрізу порівнювалися з результатами діагностичного етапу та між собою відповідно до кожного критерію формування творчої активності учнів 5-7 класів. Згідно з метою та поставленими задачами формувального експерименту були зроблені відповідні замірювання. Це дозволило одержати кількісне вираження змін, які відбулися під впливом запроваджених методів. Отримані дані оброблено з використанням статистичних математичних методів, що забезпечило можливість майбутньої педагогічної інтерпретації та прогнозування ефективності запропонованої організаційно-методичної системи.

Проведений до початку дослідно-експериментальної роботи зріз показав, що з 97 школярів експериментальної групи 34 особи (35, 5 %) належали до низького рівня творчої активності, 50 (51, 6 %) респондентів опинились на середньому рівні та 13 осіб (12, 9 %) – на високому. Показники контрольної групи констатувального експерименту були відповідно такими: із загальної кількості учнів (98 осіб) 12 школярів (10, 8 %) мали високий рівень сформованості творчої активності, 49 респондентів (49, 2 %) 36 осіб (40 %) – до низького.

Як бачимо із наведених даних показники контрольної і експериментальної груп констатувального експерименту дуже близькими і мало чим відрізнялися один від одного.

Для якіснішого аналізу динаміки сформованості творчої активності ми застосували вимір «вагового коефіцієнту» (Н.Джонсон і Ф.Ліон). Це виражена у відносних одиницях кількісна характеристика досягнень учнів 5-7 класів з кожним із визначених рівнів, підкріплених відповідними індексами. Співвідношення вагових коефіцієнтів рівнів сформованості творчої активності досліджуваного об'єкту та конкретні значення вагових коефіцієнтів змінюються у різних експериментальних групах у перебігу експерименту.

У формувальному експерименті внаслідок проведеної організаційно- методичної роботи ці показники змінилися. Особливо відчутно вони трансформувалися в експериментальній групі. Зокрема, значно збільшився високий рівень сформованості творчої активності школярів. Так, з 12, 9 % (13 осіб) він виріс до 32, 3 % - 31 учень. Середній рівень також зазнав змін, він змінився з 51, 6 % (50 осіб) до 62, 9 % (61 особа). Низький рівень значно зменшився з 35, 5 % (34 особи) до 4, 8 % (5 осіб).

У контрольній групі таких значних змін не відбулося. Учні контрольної групи навчались на уроках музичного мистецтва за традиційною методикою і тому рівень сформованості їхньої творчої активності майже не змінився. Так, високий рівень зріс тільки на одну позицію. З 7 учнів контрольної групи (10, 8 %) порівняно з констатувальним етапом експерименту зміни відбулись лише у 13 респондентів на формувальному етапі й становили 12, 9 %. Середній рівень теж зазнав незначних змін. Якщо на констатувальному етапі він становив 49,2% (49 учнів), то на формувальному етапі піднявся до 53,9% (52 учня), що не є суттєвим. Низький рівень також зазнав деяких змін. Його показники мали незначне зниження: із 40 % (36 осіб) на констатувальному етапі експерименту до 33, 8 % (32 особи) на формувальному етапі дослідження.

Для прогнозування ефективності практичного застосування запропонованої організаційно-методичної системи на уроках музичного мистецтва необхідно було визначити імовірність досягнення поставленої мети. Розроблені положення щодо впровадження організаційно-методичної системи у навчально-виховний процес оцінювались за дихотомічною шкалою (Бітінас Б.П.). Кожний перехід на більш високий рівень формування творчої активності позначався знаком «плюс» (+), а збереження рівня сформованості творчої активності – знаком «мінус» (-).

Для оцінки ефективності запропонованої системи формування творчої активності у навчально-виховному процесі результати дослідно-експериментальної роботи зведено у таблицю первинних даних – матрицю описів, яка містить інформацію про рівень сформованості обраного феномену до початку і після закінчення експерименту а також оцінку ефективності розробленої організаційно-методичної системи за дихотомічною шкалою. Аналіз матриці описів показав, що в результаті проведення дослідно-експериментальної роботи з 34 учнів 35, 5 % на низькому рівні сформованості творчої активності залишилося тільки 5 осіб 4, 8 % . При цьому з цих респондентів 23 особи 24, 2 % перемістилися з низького рівня на середній, а у 6 осіб 6, 2 % рівень сформованості творчої активності зріс від низького до високого, обминаючи середній. Необхідно також зазначити, що ті школярі, низький рівень яких залишився незмінним, вже не відносились до запропонованої діяльності з абсолютною байдужістю та негативним ставленням; вони демонстрували деяку зацікавленість у перевірці власних творчих можливостей.

Відсоток учнів середнього рівня сформованості творчої активності зріс від 51,6 % на початку формувальної дослідно-експериментальної роботи до 62, 9 % після її закінчення; високий рівень відповідно збільшився від 12, 9 % до 32, 3 %, а низький – зменшився від 35, 5 % до 4, 8 %. Таким чином, перехід учнів з низького рівня (35, 5 %) сформованості творчої активності відразу на високий виявилось у 6,2 %, що ми вважаємо позитивним результатом проведеної нами роботи.

За поданими ваговими коефіцієнтами можна спостерігати зміни результативності роботи. Так, ваговий коефіцієнт низького рівня формування творчої активності зменшився з 0,35 на початку ДЕР до 0,05 після її закінчення. Вагові коефіцієнти середнього рівня збільшилися з 0,52 до 0,63; а високого відповідно зросли з 0,13 до 0,32.

Аналіз зміни вагових коефіцієнтів показав зростання кількості учнів із середнім та високим рівнями сформованості творчої активності і значного зменшення школярів з низьким рівнем. Проте сама по собі зміна вагових коефіцієнтів не дає точної оцінки ефективності реалізації організаційно-методичної системи формування творчої активності на уроках музики. Ця ефективність оцінюється сумою всіх випадків переходу учнів з нижчого рівня сформованості обраного феномену на вищий щабель. У ході ДЕР зафіксовано 41 випадок підвищення рівня сформованості творчої активності, тобто ефективність розробленої у дослідженні організаційно-методичної системи складає 66, 1 %.

Для того, аби спрогнозувати результативність запропонованої у педагогічному дослідженні організаційно-методичної системи для будь-якого складу учнів, необхідно обрахувати імовірність її ефективного впровадження у навчально-виховний процес за

формулою (Джонсон Н., Ліон Ф.): $P = (P_1 + P_2) \times a_{1\delta} + P_2 \times a_{2\delta} + P_3 \times a_{3\delta}$, де, P – імовірність досягнення результативності; P_1 – імовірність переходу учнів з низького на середній рівень сформованості творчої активності; P_2 – імовірність переходу респондентів з

низького на високий рівень формування творчої активності; P_3 – імовірність переходу учнів із середнього на високий рівень.

Для проектування процедури впровадження організаційно-методичної системи з формування творчої активності школярів у навчально-виховний процес уроків музичного мистецтва на генеральну сукупність необхідно скористатися наведеними вище ваговими коефіцієнтами, що були визначені для неї у ході констатувального етапу дослідження. Оскільки характеристики генеральної сукупності близькі до характеристик експериментального контингенту школярів, імовірності переходу учнів з вихідного (i -того) рівня формування творчої активності на більш високий щабель визначаються за результатами ДЕР.

Отже, імовірність ефективності процедури впровадження організаційно-методичної системи з формування творчої активності в навчально-виховний процес дорівнює:

$$P = (0,29 + 0,29) \times 0,34 + 0,29 \times 0,42 + 0,11 \times 0,24 = 0,668,$$

що за нормами математичної статистики свідчить про ефективність процедури в умовах генеральної сукупності та доводить можливість її застосування у практиці масової музичної освіти та виховання школярів.

У зв'язку з тим, що точність оцінювання результатів запропонованої організаційно-методичної системи у кількісних вимірах має дещо відносний характер і приблизно на 1/5 визначається випадковими помилками, для обчислення результатів експерименту було застосовано методи математичної статистики, які передбачали максимальне уникнення похибок для отримання кількісних результатів. Здійснено перевірку істинності сформульованих гіпотез за допомогою статистичного критерію узгодження Р.Фішера (φ).

Застосування цього критерію дозволило оцінити ймовірність відмінностей між двома вибірками, у яких зафіксовано ефект позитивного впливу розробленої організаційно-методичної системи. Визначені за допомогою критерію Р.Фішера показники сформованості творчої активності школярів мають такі характеристики φ_1 та φ_2 , відповідно – 4,292 і 2,096. Порівняння φ табличного та φ експериментального показує, що φ табличне $<$ φ експериментального, а це означає, що $\varphi_{екс.}$ лежить поза інтервалом прийняття нуль-гіпотези.

Зіставляючи показники рівнів сформованості творчої активності учнів на уроках музики, можна зробити висновок, що розроблена в нашому дослідженні організаційно-методична система виявилась досить ефективною, а запропоновані педагогічні умови вплинули на розвиток природних механізмів досліджуваного явища. Істотна різниця, яку можна побачити в зафіксованих числових показниках, свідчить про перспективність її застосування.

Література

1. Битинас Б.П. О многомерном подходе к анализу педагогических явлений // Сов. Педагогика. – 1970. – № 6. – С. 73 – 84.
2. Джонсон Н. Статистика и планирование эксперимента в технике и науке: Методы обработки данных / Н. Джонсон, Ф. Лион // Под ред. Э.К. Лецкого. – М.: Мир, 2000. – 610 с – С. 398.

УДК 37.015.31:78-053.40

Іваненко А.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ 4-5 РОКІВ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНИХ ЗАНЯТЬ

В статтє рассматриваются методически положения художественно-творческой самореализации детей 4-5 летнего возраста в процессе музыкальных занятий.

Ключевые слова: методика, интеграция искусств, художественно-творческая самореализация.